

# Franciszek Sieg

---

## "Studia Warmińskie", t. V, Olsztyn 1968 : [recenzja]

---

Collectanea Theologica 40/2, 185-186

---

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Książka stanowi ważną pomoc w poznaniu twórczości koryfeusza współczesnej teologii. Trzeba jednak pamiętać, że niestrudzony teolog zdołał od chwili ukazania się tej bibliografii wzbogacić swój dorobek — oprócz licznych tłumaczeń — o kilkanaście nowych, oryginalnych pozycji...

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

*Studia Warmińskie*, tom V, Olsztyn 1968, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, s. 608.

Piąty tom *Studiów Warmińskich* zawiera uzupełnione referaty wygłoszone na sesji naukowej podczas obchodów 400-lecia istnienia Warmińskiego Seminarium Duchownego „Hosianum”. Tom otwiera artykuł bp. Jana O b ł ą k a, w którym opisuje starania kard. H o z j u s z a o założenie Seminarium Duchownego i Kolegium Jezuickiego oraz przedstawia szczegółowo organizację i rozwój Seminarium Duchownego prowadzonego przez jezuitów. Henryk G u l b i n o w i c z przeprowadza analizę konstytucji Hozjańskich jako „podstawowej struktury życia seminarium braniewskiego” (s. 44). W zakończeniu stwierdza, że autor ich rozwinął ogólne koncepcje uchwał Soboru Trydenckiego i w „oparciu o wzory szkolnictwa jezuickiego i osobiste doświadczenie życiowe” (s. 57) wypracował szczegółowy program wychowania i kształcenia alumnów. Pomimo wielu starań biskupów warmińskich i polskich jezuitów, uczelnia w Braniewie, chociaż „od połowy XVII w. program wykładów był uniwersytecki” (s. 74), nie uzyskała przywileju akademii. Zagadnienie to opracował Ludwik P i e c h n i k SJ. Historia i życie konwiktu szlacheckiego w Braniewie jest tematem drugiego interesującego artykułu tegoż autora. Jan K o r e w a SJ w swojej wnikliwej analizie sytuacji historycznej wykazuje doniosłą rolę braniewskiego „Hosianum” w dziele zespolenia Warmii z Rzeczypospolitą na przestrzeni dwustu lat, czyli do rozbiorów Polski i kasaty zakonu jezuitów. W aneksach autorzy załączają dokumenty w oryginale.

Z rozpraw tom ten przynosi: pierwszą część studium Mariana B o r z y s z k o w s k i e g o nad *Problematyką filozoficzną i teologiczną w twórczości Jana z Kwidzyna (1343—1417)*; krytyczną analizę *Relacji biskupów warmińskich XVII i XVIII wieku do Rzymu o stanie diecezji*, Alojzego S z o r c a; kolejne studium Józefa M y ś k o w a z zakresu teorii apologetyki stosowanej: *Egzystencjalny agnostycyzm metodyczny względem najstarszej apologii chrześcijaństwa*. W części syntetyczno-ekspozycyjnej przedstawia M y ś k ó w egzystencjalne ujęcie historii i badań historycznych w ogólności, a następnie nad życiem i działalnością Jezusa z Nazaretu u Bultmanna. Przechodząc do zagadnień hermeneutycznych autor omawia pojęcie religijnego mitu chrześcijańskiego i demityzacji ksiąg Nowego Testamentu według B u l t m a n n a, potem jego egzystencjalną interpretację samego kerygmatu. W części krytycznej zaś wykazuje, że egzystencjalny agnostycyzm metodyczny, który ogranicza się do ujmowania tylko tzw. decyzji egzystencjalnych, stosowany w badaniach historycznych „jest pod względem krytycznym nienaukowy, ponieważ w badaniach tych jedynie częściowo uwzględnia zasadę przyczynowości” (s. 263). Nie uwzględnia on bowiem roli osoby jako właściwej i bezpośredniej przyczyny i podmiotu ludzkiej działalności (s. 273), jak tego wymaga nowoczesna metoda historyczna (s. 161). B u l t m a n n stosując w badaniach nad ewangeliami synoptycznymi zasady egzystencjalne H e i d e g g e r a, nie mógł poza stwierdzeniem faktu historyczności istnienia Jezusa dojść do poznania jego osoby. Konsekwencje bowiem przyjętych zasad doprowadziły go do usuwania z kerygmatu najpierw elementu historycznego (s. 268), a następnie po jego demityzacji, do egzystencjalnej interpretacji teologicznej historycznych źródeł o życiu i działalności Jezusa z Nazaretu. We wniosku końcowym autor stwierdza: „Metoda podyktowana założeniami egzystencjal-

nego agnostycyzmu metodycznego, przekreśla w badaniach naukowych wszelki obiektywizm, wprowadzając na to miejsce z natury rzeczy jednostronność, tendencyjność, dowolność, słowem subiektywizm w różnych jego przejawach, a przeto nie jest ona w stanie obiektywnie naruszyć apologetycznego rysu religii chrześcijańskiej" (s. 273).

A oto pozostałe prace: Julian Wojtkowski, *Matka Boska w maryjnych lekturach monastycznych Polski XIII wieku*; Tadeusz Pawluk, *Przyznanie sądowe strony w procesie kanonicznym*; Jerzy Podolecki, *Szafarz sakramentu chrztu od wieku VIII do Soboru Trydenckiego*; Władysław Turek, *JOC i metoda jego działalności apostołskiej*; Piotr Poręba, *Jedność, spistość i trwałość struktury rodzinnej w procesie wychowawczym dziecka*. Starannie wydany tom wartościowych opracowań zamyka dział recenzji i omówień.

Ks. Franciszek Sieg SJ, Kalisz

Jörg SPLETT, *Der Mensch in seiner Freiheit*, Mainz 1967, Matthias-Grünewald-Verlag, s. 128.

Dziwny paradoks: w miarę jak współczesna nauka pogłębia i wszechstronnie rozbudowuje naszą wiedzę o człowieku, coraz bardziej natarczywe staje się pytanie o jego istotę. Autor publikacji, którą mamy się obecnie zająć, na zakończenie swych rozważań formuluje następujące określenia człowieka: „drzwi do tajemnicy”, „wezwana wolność”.

Do takich sformułowań dochodzi stopniowo w trzech rozdziałach opracowania. W pierwszym z nich ukazuje aktualność, obecny stan oraz historię pytania o istotę człowieka. Drugi rozdział został poświęcony ukazaniu człowieka w jego skończoności (*Endlichkeit*). Przybiera ona konkretny kształt w sytuacji przestrzennej oraz w określonym momencie historii (*Geschichtlichkeit*).

Pojęcie świata (*Welt*) w odniesieniu do człowieka wyraża się w ujęciu autora przede wszystkim w kategoriach osobowych powiązań istot cielesnych, jakimi są ludzie. Tak więc świat (*Welt*) jest znacznie czymś więcej niż przestrzeń (*Raum*). Podobnie czasowe uwarunkowanie człowieka nie jest tylko trwaniem w czasie (*Zeitlichkeit*), lecz życiem naznaczonym istotnie historią powiązań ludzkich — mówiąc krótko historią człowieka (*Geschichtlichkeit*).

Uwarunkowanie człowieka przez świat i historię odbywa się niejako w płaszczyźnie horyzontalnej. Znamiona ludzkie czasu i przestrzeni mają jednak swoje źródło w pionowym uwarunkowaniu człowieka (*vertikale Bedingtheit*). Uwarunkowanie horyzontalne można określić mianem uwarunkowania „od”, natomiast uwarunkowanie pionowe przejawia zmianę uwarunkowania „do”. Jest to bowiem zobowiązujące wezwanie do stawania się coraz bardziej wolnym człowiekiem. Autor określa je mianem *unbedingter Anspruch*. Rzeń tego wezwania stanowi zobowiązanie moralne. Dotyczy ono jednak całokształtu życia ludzkiego.

Uwarunkowanie pionowe człowieka, pochodzące z góry jest równocześnie człowiekowi immanentne. Jest to właściwie *Anruf Gottes*, ponieważ tylko Bóg jest *konkurrenzloser Grund und tragender Ursprung*. Dlatego też wezwanie do stawania się człowiekiem jest nie tylko rozkazem (*Du sollst*), lecz umożliwieniem (*Du darfst*), oczywiście jeśli człowiek chce (*Will er?*). Człowiek jest bowiem istotą stającą się (*Wesen des „Zwischen“*). Rozważania na ten temat wypełniają ramy trzeciego rozdziału omawianej pozycji wydawniczej.

Praca Spletta jest pierwszą z serii *Unser Glaube*. Ma to być dogmatyka dla świeckich. Pierwszy tomik poświęcono człowiekowi, ponieważ pytanie o człowieka wprowadza na właściwą drogę określenia stosunku człowieka